

Architektura knihoven

Přehled historického vývoje

[Stavby knihovních budov]

Na architekturu knihoven měla vliv:

- společenská funkce knihoven – přístupnost a obsahové zaměření fondů
- vnější forma uložených informačních pramenů (papyrus – pergamen – papír)
- množství informačních pramenů – velikost knihovního fondu
- stavební sloh

[Starověk]

Knihovna většinou součástí chrámu nebo lázní, či jiné veřejné budovy

- Egypt – Horův chrám v Edfu – Ptolemaiovci
  - 3. – 2. stol. př. Kr.
  - řecká knihovna Alexandrijská založena asi v r. 290 př. Kr., měla až 600 000 svitků. Zanikla působením Arabů v 7. stol. po Kr.
- Asýrie – Assurbanipalova knihovna v Ninive
  - 7. stol. př. Kr.
- Římská říše – asi 28 knihoven doloženo v literatuře.
  - Traianovo forum – 1. stol. po Kr.
  - Efesos (vých. pobřeží Turecka) – 1.-2. stol. po Kr. – základy
  - Celsovy knihovny – rekonstrukce fasády
  - Zachovala se jen soukromá knihovna Římana Cornelia Pisona v Herculaneu (výbuch Vesuvu r. 79)
  - Se zničením Říma r. 410 zmizely i antické knihovny

Efesos

[Středověk]

Edikt milánský – r. 313 – křesťanství uznáno za státní náboženství
Evropa – christianizace

Kláštery- střediska kultury – klášterní školy, knihovny a scriptoria

Rukopisné knihy (kodexy) – uloženy zpočátku jen ve skříni (armarium)
nebo v truhle

Románské období (8.-13. stol.) – knihy jako součást klášterního pokladu

Gotické období (13.-16. stol.) – už studijní účely,

Kodexy na šikmých pultech připoutány často řetězy – libri catenati

Pultové knihovny – knihy ukládány i pod pulty a stavěny na vodorovnou
část pultu.

Od 11. stol. zakládány univerzity. Kolejní knihovny - Oxford,

Sorbonna – 1321 – Velká knihovna 300 rukopisů upoutaných, Malá
knihovna 1000 rukopisů půjčovaných i absenčně

Zutphen

[Renesance]

Italské knihovny – antická tradice + humanismus

Knihovna rodu Malatestů v Ceseně

Mediceo-Laurentiana ve Florencii –
Michelangelo Buonarotti – rukopisné knihy

Marciana v Benátkách – Jacopo Sansovino, malby Tizian

Marciana Benátky

[Pultové knihovny]

Knihtisk – pol. 15. stol. – levnější knihy se odpoutaly od řetězu – Univerzitní knihovna v Leydenu – nástavce na pulty – systém pultové knihovny dožil

16. stol. - anglické kolejní knihovny (Oxford, Cambridge) – pulty spojeny s regály pro několik polic knih

Bodleyana (1610-12 Oxford) – knihy už v nástěnných regálech, ale pod nimi pulty s lavicemi

[Baroko]

Sálové knihovny

Dynamika tvaru, dekorativnost, zaplněnost ploch

Španělsko - Escorial (Madrid) – 1584

Vatikánská knihovna – 1587-89 – barokní přestavba Domenico Fontany

V těchto barokních sálech knihy v pozadí

Francie – klášter Sainte-Genevieve – méně dekorativní

České země – knihovna Strahovského kláštera –

filozofický sál – alegorická stropní malba –Anton Maulbertsch,
architekt Paliardi

teologický sál – stavitel Jan Dominik Orsi

Ve vrcholných dílech převládá forma nad účelem, např.

Dvorní (dnes Národní) knihovna ve Vídni architekta Fischera z
Erlachu

Na konci 18. stol. krize barokní sálové knihovny

Escorial

**Strahovská knihovna
Filosofický sál**

Strahovská knihovna
Teologický sál

Národní knihovna Praha

**Klášterní knihovna
St. Gallen**

**Národní knihovna
Vídeň**

Národní knihovna

Vídeň

[Trojčlennost knihovního prostoru]

Leopold della Santa – Della costruzione e del regolamento di una pubblica universale biblioteca (Florencie 1816)

Skladiště – správa knihovny – čítárna

Věcné stavění nahrazeno formátovým

Konec bezprostředního kontaktu čtenáře s knihou

Historizující slohy

19. stol. – vznik velkých národních knihoven

Francie – Královská knihovna přejmenována na Národní v době revoluce

Anglie – knihovna v budově Britského muzea –Antonio Panizzi

USA – Kongresová knihovna zal. 1800 ve Washingtonu, po požáru
nová budova – 1897

Anglie a USA – v 19. stol. „free public libraries“ = síť veřejných knihoven

Členění prostoru na 3 části postavilo mezi čtenáře a knihu výpůjční protokol, katalogy a bibliograficko informační aparát.

[Volný výběr]

V knihovnách se strnulá trojčlennost překonává uplatněním rozsáhlých volných výběrů – návrat k jednotnosti, ke kontaktu čtenáře s knihou

Open shelves systems

Všeobecná studovna je nahrazována řadou speciálních

Při výstavbě nových knihoven se myslí na expanzivnost a flexibilitu

R. 1933 – systém modulární knihovny, umožňující flexibilitu - kde se moduly protýkají, stojí sloup

Rozpor mezi prostorovými možnostmi knihoven a zvyšujícím se množstvím přírůstků a čtenářů.

Řešení ve změně formy informačního pramene – digitalizace, elektronické knihy

Příklady moderních velkých knihoven:

Národní knihovna v Paříži – Perrault -1995

Britská knihovna v Londýně - Wilson – 1998

Mediatéka v Sendai – Toyo Ito – 2001

Městská knihovna ve Vídni – Mayr – 2002

Alexandrijská knihovna – ateliér Snohetta - 2002

Centrální knihovna v Seattle – Koolhaas - 2004

**Deutsche Bibliothek
Frankfurt am Main**

